

DISKUSE

HYPERTROFIE PRÁVA, JEJÍ ASPEKTY A JAK JÍ ČELIT

Oto Novotný*

Abstrakt: V úvodu uvádí autor konkrétní údaje o hypertrofii práva v České republice, Spolkové republice Německo a v Polské republice. Hypertrofii práva spojuje především s přechodem společnosti ve společnost postindustriální a posuzuje ji jako velmi záporný fenomén. Domnívá se, že z postulátu právního státu jednoznačně plyne, že právní řád by měl být alespoň relativně stabilní, relativně přehledný a relativně určitý. Ve všech těchto směrech hypertrofie práva celkovou situaci podstatně zhoršuje. Současně je v mnohých státech (včetně České republiky) spojena s legislativní krizí. Značná část právních předpisů nemá náležitou úroveň, což vede k jejich častým novelizacím a k jejich malé životaschopnosti. Postupně se tak vytrácí úcta k zákonům a právní jistoty, což je zvláště významné ve světle dávného postulátu „Ubi ius incertum, ibi ius nullum“. Vše nasvědčuje tomu, že hypertrofie práva podstatně snižuje účinnost práva a ohrožuje i samotný právní stát. Podle autora třeba jí čelit především zvyšováním kvality zákonů. Neprávníkům i právníkům vytýká autor dominující názor, že právní úprava je všemocná a že všechny společenské problémy jsou řešitelné právem. Práci v oblasti tvorby zákonů považuje autor za mimořádně významnou, velmi obtížnou, vyžadující zvláště kvalifikované odborníky a přirovnává ji k práci vědecké.

Klíčová slova: právní stát, hypertrofie práva, legislativa, účinnost práva

ÚVODEM

V životě vyspělých států se objevuje zvláště závažná deformace, kterou mnozí odborníci spojují až s druhou polovinou 20. století a se současnou dobou. Jaroslav Kallab, uznávaný český univerzitní profesor trestního práva, na ni však upozorňuje ve svém článku v *Lidových novinách* již v roce 1923 následujícími slovy: „Stále rostoucí lavina zákonů vážně ohrožuje jeden z pilířů demokracie, totiž úctu k zákonu. Již staří myslitelé, kteří uvažovali o formách státních, poukazovali k tomu, že demokracie, v níž není úcty k zákonům, se mění v ochlokracii, vláda lidu ve vládu luzy, vláda, v níž má svého čistého výrazu dojíti obecný zájem národa jako celku, ve vládu zájmových skupin, které zneužívají aparát státního k ukojení egoistických svých tužeb.“¹

Odborníci se ještě neustálili na názvu pro naznačený fenomén, František Novák se o něm zmiňuje jako o „legislativní inflaci“.² Petr Pithart ve svém projevu na mezinárodní vědecké konferenci „Zákon v kontinentálním právu“ mluvil o „bytnění zákonodárství“.³

* Prof. JUDr. Oto Novotný, CSc., Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. E-mail: novotny@prf.cuni.cz. Za cenné připomínky děkuje autor doc. JUDr. Heleně Práškové, CSc., vedoucí katedry správního práva a správní vědy Právnické fakulty Univerzity Karlovy, JUDr. Janu Kudrnovi, Ph.D., z katedry ústavního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, JUDr. Marii Vanduchové, CSc., z katedry trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy a svému synovi JUDr. Markovi Novotnému, advokátovi v Praze.

¹ KALLAB, Jaroslav. Zákon v demokracii. *Lidové noviny*. 11. října 1923 – ráno, Brno, roč. 31, č. 509, s. 1.

² NOVÁK, František. Data o legislativě České republiky – Proč je sbírat a co s nimi. In: *Metamorfózy práva ve střední Evropě. IV. Konference Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 107.

Karel Čermák upoutává pozornost čtenářů zvláště výrazným označením výsledku současných trendů, které vedou podle jeho slov k „*otylému právu*“.⁴ V německy psané literatuře se setkáváme s řadou dalších označení těchto trendů, zvláště často je používáno takových slov jako *Flut der Gesetze* („záplava zákonů“), ale i *Normenflut* („záplava norem“), *Übernormierung* („lavina norem“ či doslova „přenormování“), „*Verrechtlichung*“ (vyjadřuje, že právo stále více uchvacuje všechny oblasti jednání a života) a jiné.⁵ Thomas Rotsch, profesor univerzity v Augsburgu, používá názvu hypertrofie práva,^{6,7} stejně i náš Aleš Gerloch.⁸ Já sám považuji název *hypertrofie práva* pro daný fenomén za nejpřesnější a nejuživější.

1. VÝSKYT HYPERTROFIE PRÁVA

Všimněme si nejdříve některých kvantitativních aspektů hypertrofie práva.

Na území ČR bylo po roce 1918 – podle Františka Cvrčka – vydáno přes 60 000 právních předpisů, z nichž zhruba 15 000 je dosud nezrušených. Asi 10 000 právních předpisů bylo recipováno z Rakouska-Uherska.⁹ Pavel Zářecký uvádí, že ve spojitosti se vstupem České republiky do Evropské unie bylo třeba uvést právní řád ČR do souladu s právem EU. Jednalo se o několik tisíc právních předpisů EU (4 500 právních předpisů), se kterými musel být český právní řád harmonizován.¹⁰ Mnozí legislativci mluvili v této spojitosti o „legislativní smrti“.

K další částečné charakteristice hypertrofie práva v České republice uvedu data z Rejstříku Sbírky zákonů ČR, ročník 2013: část tohoto ročníku, ve které jsou publikovány právní předpisy (zákony, nařízení, vyhlášky), má 8 116 stran, zde publikovaných právních předpisů je 476. Malou část z toho, co se zde označuje jako právní předpisy, tvoří ovšem jiné akty. Rejstřík Sbírky zákonů ČR, ročník 2014, uvádí, že část tohoto ročníku, ve které jsou publikovány právní předpisy, má 4 791 stran a zde publikovaných právních předpisů je 368. I zde se autoři dopouštějí podobné nepřesnosti jako v rejstříku za rok 2013. Rejstřík Sbírky zákonů ČR, ročník 2015, uvádí, že část tohoto ročníku, ve které jsou publikovány právní předpisy, má 5 623 stran a zde publikovaných právních předpisů je 408.

Hypertrofie práva je charakteristická i pro řadu jiných vyspělých států. Např. Olaf Gericke uvádí, že podle údajů rady expertů „štíhlý stát“ („*schlanker Staat*“) tvořilo v roce 1997 platné právo Spolkové republiky Německo 2 059 zákonů a 3 004 právních nařízení („*Rechtsverordnungen*“), k čemuž nutno připočítat právní předpisy 16 spolkových zemí

³ Sborník z této konference konané v Praze ve dnech 27. a 28. května 2004. GERLOCH, Aleš – MARŠÁLEK, Pavel (eds). *Zákon v kontinentálním právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 11.

⁴ ČERMÁK, Karel. *Proč je právo tlusté?* Praha: Česká advokátní komora, 2010, s. 71.

⁵ Viz např. GERICKE, Olaf. *Möglichkeiten und Grenzen eines Abbaus der Verrechtlichung*. Aachen: Shaker Verlag, 2003, s. 11, 114 aj.

⁶ ROTSCH, Thomas. Zur Hypertrophie des Rechts. *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik*. 2008, 1, s. 1–8.

⁷ „Hypertrofie“ (z řec.) „zbytnění“. *Ottův Slovník naučný*. 11. díl. Praha – Polička: Argo – Paseka, 1998, s. 1049.

⁸ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 103.

⁹ CVRČEK, František. Mapa českého právního řádu – první krok. In: *Metamorfózy práva ve střední Evropě. IV. Konference Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 76.

¹⁰ ZÁŘECKÝ, Pavel. Pohled na polistopadovou historii Legislativní rady vlády České republiky do roku 2005. *Správní právo*. 2010, č. 1, s. 38.

a mezinárodněprávní smlouvy.¹¹ Situaci v Polsku popisuje polská autorka Ž. Semprich takto: „V polském parlamentu je nový zákon schválen každý den, právní předpis exekutivou každou hodinu a nová stránka do Sbírky zákonů je vytištěna každých sedm minut. Tomu se neříká legislativní tvorba práva, ale legislativní záplava.“¹²

Nejde pouze o vnitrostátní právo. Hypertrofií práva je postiženo i právo Evropské unie i mezinárodní právo.

Spolehlivý popis současného českého právního řádu nelze podat. Musel by obsahovat všechny platné právní předpisy (a to v jejich současné podobě) a eliminovat všechny právní předpisy, které ztratily platnost. To by předpokládalo oficiální depuraci (očistění) českého právního řádu, která však u nás dosud neproběhla (není na ni zřejmě dostatečně pamatováno ani v rámci systému právních předpisů vycházejících v ASPI). O její potřebnosti svědčí zejména skutečnost, že řada právních předpisů přijatých v minulosti měla generální deregulační klauzuli, podle níž byla zrušena ustanovení, jež byla s daným předpisem v rozporu. Mnohé státy na tyto otázky pamatují lépe (např. Německo, Rakousko, Švýcarsko, Velká Británie). Švýcarsko ke stoletému výročí své spolkové ústavy vydalo *Očištěnou sbírku spolkových zákonů a nařízení 1848–1947* v 10 svazcích věnovaných právním předpisům a ve 4 svazcích věnovaných mezinárodněprávním smlouvám (ve třech úředních jazycích). V řadě států znamenaly depurace provedené po 2. světové válce podstatnou transformaci jejich právních řádů (k těmto otázkám viz zejména práce německého autora Hanse Schneidera¹³).

2. HYPERTROFIE PRÁVA A JEHO ÚČINNOST

Trendy, při kterých se rozmáhají zákony a jiné právní předpisy, se často oprávněně spojují s přerůstáním industriální společnosti ve společnost postindustriální, ve společnost služeb a informací (viz např. právní předpisy upravující transplantaci medicínu, rizika spojená s rozmáhající se dopravou, nové úkoly státu, zejména v sociální oblasti), ale i s vlivem evropského a mezinárodního práva. Význam práva se v této době zvyšuje i proto, že mravní a náboženské normativní systémy ztrácejí na významu a právo je do určité míry nahrazuje (viz lapidární vyjádření Karla Čermáka „*vyhublá morálka a otýlé právo*“).¹⁴ Současně dokonce ustupují i některé velmi významné tradiční hodnoty, např. rodina, manželství. Přesto se domnívám, že u hypertrofie práva převažují faktory subjektivní a že při postupu podle zásady subsidiarity a úsilí zaměřeném na kvalitu legislativní práce lze hypertrofii práva podstatně omezit.

Hypertrofii práva hodnotí většina současných předních právníků negativně, u nás zejména Petr Pithart¹⁵, Aleš Gerloch¹⁶, Josef Lžičař¹⁷ a jiní. Hypertrofie práva nezáleží pouze v množství právních předpisů. Z postulátu právního státu jednoznačně plyne, že

¹¹ GERICKE, Olaf. *Möglichkeiten und Grenzen eines Abbaus der Verrechtlichung*. Aachen: Shaker Verlag, 2003, s. 2.

¹² SEMPRICH, Žaneta. *Coraz gorsze prawo. Rzeczpospolita*. 19. 11. 2003.

¹³ Např. viz SCHNEIDER, Hans. *Gesetzgebung*. 3. vydání. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2002, s. 372–402. CVRČEK, František. *Právní informatika*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010, s. 256–261.

¹⁴ ČERMÁK, Karel. *Proč je právo tlusté?* Praha: Česká advokátní komora, 2010, s. 71.

¹⁵ GERLOCH, Aleš – MARŠÁLEK, Pavel (ed.). *Zákon v kontinentálním právu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 11.

¹⁶ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 103.

¹⁷ LŽIČAŘ, Josef. Dostáváme se do právního bezvědomí. *Literární noviny*. 21. června 2012.

jeho obsahové uspořádání je založeno na jeho právním řádu, který by měl být alespoň relativně stabilní, relativně přehledný a relativně určitý. Ve všech těchto směrech přemíra právních předpisů celkovou situaci podstatně zhoršuje. Nemůžeme být spokojeni již se stabilitou práva. Značná část právních předpisů nemá náležitou úroveň, což vede k jejich častým novelizacím a jejich životaschopnost je většinou malá. Pithart charakterizuje vývoj tak, že právo v ČR spěje k sebezahlcení, kdy se chyby či mezery v zákonech napravují podrobnější úpravou, ve které je chyb a mezer zákonitě ještě víc. Tím se roztáčí bludný kruh, vír, který nás všechny strhává.¹⁸ Postupně se tak vytrácejí i právní jistoty. Od práva se zvláštní význam přisuzuje postulátu určitosti práva, vyjádřenému úslovím: „*Ubi ius incertum, ibi ius nullum*“ („Kde je právo nejisté, tam není právo žádné“). Jak se postupně rozšiřují společenské oblasti upravené právem, svobody občanů a jejich skupin jsou tím omezovány. Tím je ovšem omezována i *svoboda* jako jedna ze základních společenských hodnot.

Elementární význam má pak *otázka, kdo je adresátem právních norem*. Stále jsem přesvědčen, že hlavním adresátem zákonů a ostatních právních norem jsou všichni lidé, že každý člověk má respektovat své právní povinnosti. Aby je však mohl respektovat, musí je znát či mu alespoň musí být přístupné. A tu je pak ten kardinální problém, že hypertrofie práva způsobuje, že je vyloučeno, aby občan všechny právní normy jeho se týkající mohl znát, a že si potřebné znalosti musí obstarávat konzultacemi s příslušnými právními specialisty, při čemž ani tito odborníci často nemají úplný přehled po celém právním řádu. S řečeným pak souvisí i otázka *srozumitelnosti* právních norem a jejich jazyka. Přinejmenším u ústavních zákonů, u trestního zákoníku, u občanského zákoníku, u zákona o provozu na pozemních komunikacích a mnoha jiných zákonů by mělo jít o jazyk obecně srozumitelný všem.

Vše tak nasvědčuje tomu, že hypertrofie práva podstatně snižuje účinnost práva, ale ohrožuje i samotný právní stát. Současná situace v Evropě je přitom v tomto směru varující.

3. JAK ČELIT HYPERTROFII PRÁVA

Nejlepší způsob, jak čelit hypertrofii práva, je zvyšovat kvalitu zákonů. Překonáme-li legislativní krizi a zvýšíme-li kvalitu zákonů, nebude docházet zejména k nekonečným novelizacím a účinnost práva se zvýší. Jde ovšem o *úkol mimořádně obtížný, mimořádně náročný a dlouhodobý*. Nebudeme si zapírat, existují i právníci, jimž současný stav vyhovuje, neboť zvyšuje jejich možnosti společenského uplatnění, ba možná i jejich nepostradatelnost. To je však pouze jedna z překážek. Úspěšný postup má ovšem řadu předpokladů.

3.1 Usilovat o rozvoj legislativní vědy

Zvyšování kvality zákonů především předpokládá, že máme ujasněny základní otázky *legislativní vědy* (teorie tvorby zákonů), ale také *legislativní cíle*, které neoddělitelně souvisejí s dalším vývojem a směřováním společnosti jako takové. A to nemáme. Neodvá-

¹⁸ PITHART, Petr. *Prima Lex 2015*, s. 20.

žím se zpochybňovat, že tu je několik pozoruhodných prací věnovaných legislativní problematice, zejména práce Jana Kysely, Jana Wintra, Petra Mlsny a ostatních *Legislativní proces (teorie a praxe)*,¹⁹ práce Miloše Večeři, Martiny Urbanové a kolektivu *Právní vědomí v teoreticko-empirickém pohledu*²⁰ a pojednání Pavla Maršálka *Svoboda tváří v tvář soudobé právní regulaci a deregulaci*.²¹ Nicméně řada otázek na své ujasnění čeká a situace stále ještě není uspokojivá. *Mezi právníky i neprávníky dokonce stále dominuje názor, že právní úprava je všemocná a že všechny společenské problémy jsou řešitelné právem. V této spojitosti se mluví o „legislativním optimismu“.* Samozřejmě, že tomu tak není, v některých směrech je právo bezmocné nebo do značné míry bezmocné, např. u problému bezdomovců, žebráků, tuláků, cizoložství, prostituce, prohibice. Jako příklad naprostého nezdaru se v literatuře často uvádí prohibiční zákon v USA z let 1920–1932, podle něhož bylo postiženo více než 750 000 osob. Podle něho hrozily peněžité tresty až do výše 10 000 dolarů a tresty odnětí svobody až do délky 5 let. Přesto bylo pouze v roce 1930 odhaleno 282 000 míst, kde byl alkohol ilegálně vyráběn. Stát nakonec kapituloval a zákon zrušil.²²

Spojitosť mezi přemírou právních norem a jejich často malou či žádnou účinností je nesporná. Patrně bychom mohli říci, že *ústředním problémem naší legislativy je právě účinnost zákonů*. Mnohé komplikuje to, že legislativní věda je multidisciplinární obor, na kterém se kromě právní nauky podílí i právní politologie, právní sociologie, právní psychologie a řada dalších oborů. U některých zákonů mohou mít význam počty „černých staveb“, u jiných počty přestupků v silniční dopravě, u dalších stav latentní kriminality aj. Před přijetím zákona je třeba posoudit celkovou společenskou situaci v dané oblasti, je záhodno blíže se zabývat stavem fenoménu, který má nový zákon ovlivnit, a jeho faktory. Je záhodno vzít v úvahu i zkušenosti s podobnými zákony v minulosti. Je nezbytné odhadnout očekávaný přínos i možná rizika a ovšem i vyčíslit náklady. Teoreticky vzato je každý zákon experiment, a tudíž nutno preferovat uvážlivý a odpovědný přístup, často i multidisciplinární.

Při rozvoji vědecké práce je třeba plně pamatovat na juristická témata a zaměřit se zejména i na otázky efektivnosti zákonů i efektivnosti jednotlivých právních institutů; přivítat lze např. aktivitu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, který se v posledních letech zaměřuje mimo jiné na otázky efektivnosti trestních sankcí.

3.2 Poučit se v zahraničí

Při sestavování programu transformace našeho práva bychom měli – pokud možno – postupovat ve shodě s ostatními státy Evropské unie. Proto je žádoucí studovat *právo Evropské unie a právo členských zemí Evropské unie*, v nich dominující legislativní teorie a jejich legislativní techniku (což samozřejmě nesmí znamenat naši izolaci od ostatního

¹⁹ KYSELA, Jan – WINTR, Jan – MLSNA, Petr a kol. *Legislativní proces (teorie a praxe)*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 2011.

²⁰ VEČEŘA, Miloš – URBANOVÁ, Martina a kol. *Právní vědomí v teoreticko-empirickém pohledu*. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

²¹ MARŠÁLEK, Pavel. *Svoboda tváří v tvář soudobé právní regulaci a deregulaci*. *Acta Universitatis Carolinae – Juridica I*. 2014, č. 1, s. 19–26.

²² Viz např. GERIČKE, Olaf. *Möglichkeiten und Grenzen eines Abbaus der Verrechtlichung*. Aachen: Shaker Verlag, 2003, s. 143–144.

světa). Pozornost si zaslouží řada cizích prací, např. *The Oxford Handbook of Legislative Studies* (Shane, Martin – Saalfeld, Thomas – Strøm, Kaare W. (eds). 2014), *Woher kommt das Recht?* (Starck, Christian. Tübingen: Mohr Siebeck, 2015), *Gesetzgebung* (Schneider, Hans. 3. vydání. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2002), *Möglichkeiten und Grenzen eines Abbaus der Verrechtlichung*. (Gericke, Olaf. Aachen: Shaker Verlag, 2003). Kniha O. Gerickeho je pozoruhodná zejména tím, že v ní autor popisuje řadu institutů legislativní techniky používaných německými legislativci k ověření některých rysů připravených návrhů zákonů, jako je např. sada „Deset zkuškových otázek“ („*Die Blauen Prüffragen*“).

Uvážlivě vybrané zahraniční učebnice legislativní vědy by bylo žádoucí vydat v českém překladu a měli bychom pokračovat ve vydávání českých překladů pozoruhodných zahraničních kodexů. Např. Institut kriminologie a sociální prevence vydal překlady Trestního procesního řádu Rakouské republiky (ve znění vyhlášeném v roce 1975, vydán v roce 1991), Trestního zákoníku Francouzské republiky z roku 1994 (vydán v roce 1995) a Trestního zákoníku Ruské federace z roku 1996 (vydán v roce 2003).

3.3 Překonání legislativní krizi

Formálně věnuje náš stát naší legislativě a její úrovni značnou pozornost. Naše ústřední úřady mají početné legislativní odbory. Při vládě funguje Legislativní rada a její pracovní komise. Vláda postupuje podle Legislativních pravidel vlády a podle systému RIA prosazovaného EU (zkratka pro „*regulation impact assesement*“). Ve skutečnosti je však pozornost věnovaná státem legislativě nedostatečná a oprávněně mluví odborníci o legislativní krizi. Obtížně lze dnes již nalézt člověka, který by se odvážil mluvit o účtu k zákonům. Přitom zákony, které jsou dobré, které garantují určitou úroveň při řešení problémů společenského života, si takové ocenění zaslouží. *Za dané situace by měl stát využít plně všech svých možností a docílit v legislativě zásadního obrátu*. Nejde o to, že by měl stát na úrovni státních orgánů některé útvary zrušit, nové vytvořit či jiné reorganizovat a podstatně měnit jejich pravomoci. Náš systém státních orgánů je vcelku osvědčený a přijatelný. Práce v oblasti tvorby zákonů je však mimořádně významná, velmi obtížná a vyžaduje zvláště kvalifikované odborníky. Jejich práci lze přirovnat k práci vědecké. Nenadsazují (a pokud ano, tak velmi málo). Práce na legislativních úkolech je v současné době státem hrubě podceňována, což se projevuje i v nízkých platech legislativních pracovníků. K odbornému růstu legislativních pracovníků by mohly velmi přispět i jejich stáže v ostatních státech Evropské unie.

3.4 Angažovat i právnické fakulty

Problematice legislativní vědy je věnována nedostatečná pozornost i na našich současných *právnických fakultách*. Málokde je pamatováno na výuku vědy o tvorbě zákonů, na učebnice jí věnované a na zkoušky. Nabízí se vysvětlení, že je to pochopitelné, že velká většina absolventů právnických fakult se věnuje aplikaci práva (advokáti, soudci, státní zástupci aj.) a nikoli jeho tvorbě. Tento výklad je velmi nepřesvědčivý, ba mimořádně přízemní. Náprava by formování osobnosti budoucích právníků mohla velmi prospět. Mimo jiné by šlo i o promyšlení legislativních cílů. I v rámci výuky zaměřené na jednotlivá právní odvětví by bylo vhodné pamatovat na výuku *de lege ferenda*.

3.5 Depurace

K redukci hypertrofie českého práva by mohla přispět i jeho *depurace*.

ZÁVĚREM

Problém vedle problému a společné mají většinou, že nejsou řešeny, byť by bylo řešení nabíledni.

Dopsal jsem. A teď si říkám, že budu trpělivě čekat na kritické ohlasy kolegyň a kolegů. Nicméně již nyní se v dále rýsuje další otázka, zda bychom při úspěších v úsilí o zeštíhlení práva na ně mohli navázat snahou o zeštíhlení státu.

Hypertrophy of the Law, its Aspects and How to Face It

Oto Novotný

Abstract: In the introduction, the author presents specific data on the so called hypertrophy of law in the Czech Republic, the Federal Republic of Germany and the Republic of Poland. Hypertrophy of law is connected especially with the transition to the post-industrial society and the author considers it a very negative phenomenon. He is of the opinion, that the rule of law principle clearly establishes that legislation should be at least relatively stable, relatively clear and relatively certain. In all these aspects, the fact of the hypertrophy of the law makes the overall situation considerably worse. At the same time, in many countries (including the Czech Republic) it is associated with legislative crisis. A considerable part of legislation is not of the appropriate quality, which leads to their frequent amendments and to short viability. Gradually, the respect for the law and legal certainty is lost, which is particularly important in the light of the ancient postulate of “Ubi jus incertum, ibi jus nullum”. Everything seems to indicate that hypertrophy of the law substantially reduces the effectiveness of law and threatens the very rule of law. According to the author this trend must be faced primarily by increasing the quality of laws. The author accuses lawyers and non-lawyers alike of having the opinion that legislation is omnipotent and that all social problems are solvable through law. Law-making is according to the author considered to be extremely important, very difficult, requiring specially trained professionals and he compares it to scientific work.

Key words: the rule of law, hypertrophy of law, legislation, effectiveness of law